

رابطه بین ویژگی‌های جمعیت شناختی و رضایت از بازنشستگی در سالمندان بازنشسته (مقاله پژوهشی)

فاطمه کیانپور قهفرخی^۱، فرزانه هومن^۲، سکینه ایزدی مزیدی^{۳*}، وحید احمدی^۴

چکیده:

هدف: مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه بین ویژگی‌های جمعیت شناختی و رضایت از بازنشستگی در افراد سالمند عضو کانون بازنشستگی آموزش و پرورش شهر اهواز صورت گرفت.

روش بررسی: این پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی بود. در این مطالعه ۹۶ سالمند با روش نمونه‌گیری در دسترس از مراجعان به کانون بازنشستگی آموزش و پرورش شهر اهواز در سال (۸۸) انتخاب شدند. برای سنجش میزان رضایت از بازنشستگی از آزمون شاخص توصیفی بازنشستگی (RDI) استفاده شد و به منظور بررسی ویژگی‌های جمعیت شناختی پرسشنامه‌ای توسط محققین فراهم گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، همبستگی ساده و تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر استفاده گردید.

یافته‌ها: بین سلامتی، اشتغال به کار مجدد پس از بازنشستگی، داشتن وضع مالی مناسب و احساس سودمندی با رضایت از بازنشستگی همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد. رابطه بین سن بازنشستگی و بازنشستگی همسر با رضایت از بازنشستگی منفی است.

نتیجه‌گیری: این پژوهش نشان می‌دهد که سلامتی، اشتغال به کار مجدد پس از بازنشستگی، داشتن وضع مالی مناسب و احساس سودمندی همگی رضایت از بازنشستگی را بالا می‌برند. اما سن بازنشستگی بالاتر و بازنشستگی همسر، رضایت از بازنشستگی را کاهش می‌دهد.

کلید واژه‌ها: بازنشستگی، رضایت از بازنشستگی، سالمندان بازنشسته.

۱- استادیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۲- کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۳- کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

* پست الکترونیک نویسنده مسئول:

Izadi.izadi22@gmail.com

۴- کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

مقدمه

اخیراً با توجه به بهتر شدن تغذیه و بهداشت و درمان، عمر انسان‌ها طولانی‌تر گشته است. بنابراین، روز به روز به تعداد سالمندان افزوده می‌گردد (۱). امروزه حدود دو سوم کل سالمندان در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند و تا سال ۲۰۲۵ این آمار به ۷۵٪ خواهد رسید (۲) ایران در حال حاضر با پشت سر گذاشتن تغییر ساختار جمعیتی، طبق سرشماری سال ۱۳۸۵ با داشتن بیش از ۷/۲۷ درصد سالمند بالای ۶۰ سال به کشوری رو به سالخوردگی تبدیل شده است و تا ۱۵ سال آینده این رقم به ۱۰/۷ درصد خواهد رسید (۳).

بموازات افزایش نسبت جمعیتی سالمندان و همچنین نقش روزافزون آن‌ها در انجام کارهای داوطلبانه، انتقال تجربه و دانش و کمک به اعضاء خانواده با ایفاء نقش مراقبتی، توجه هرچه بیشتر و دقیق‌تر به مشکلات و مسائل آنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از آنجا که بازنشستگی یکی از مسائل مهم سالمندان است تحقیقات زیادی در زمینه بازنشستگی در سطح

جهان انجام شده است (۴).

بازنشستگی یک تحول و انتقال از نقشی به نقش دیگر است که وقفه‌ای عمیق در زندگی فرد به وجود می‌آورد لذا چگونگی واکنش فرد و همچنین توانایی‌اش در کنار آمدن رضایتمندانه با این مسئله اساسی، تأثیر فراوانی در سلامتی فرد سالمند دارد (۵). طیف وسیعی از عوامل زندگی روزمره وجود دارند که هر کدام از آن‌ها می‌تواند رضایت فرد از بازنشستگی را تحت تأثیر قرار دهد. یکی از این عوامل سلامتی است. پیری را نمی‌توان به خودی خود با عدم سلامت یا ناتوانی یکسان دانست اگر چه بالا رفتن سن معمولاً مشکلات سلامتی بیشتری را به همراه می‌آورد. با بالا رفتن سن نه تنها بدن فرسوده می‌شود، بلکه از دست دادن خویشاوندان، دوستان و جدایی از فرزندان و از دست دادن شغل همگی می‌توانند مشکلات سلامتی زیادی را به بار آورند (۶).

عامل دیگری که می‌تواند رضایت از بازنشستگی را تحت تأثیر قرار دهد وضعیت اقتصادی آنان است. بازنشستگی، عملاً همیشه متضمن کاهش درآمد است (۷). الوی (۱۳۸۷) در پژوهشی

سال است که دلیل بازنشستگی این افراد تمام شدن ۳۰ سال خدمت آن‌ها بوده است. این افراد به روش نمونه‌گیری در دسترس از بین افراد بازنشسته آموزش و پرورش انتخاب شدند. حجم نمونه با رجوع به جدول کرجسی و مورگان^۱ (۱۹۷۰) تعیین شد. ملاک‌های ورود نمونه عبارت بودند از: فقدان سابقه بیماری‌های مرتبط با حافظه و آلزایمر، دامنه سنی و رضایت و تمایل به شرکت در پژوهش. ملاک‌های خروج نمونه عبارت بودند از: وجود بیماری آلزایمر و سابقه بیماری‌های مرتبط با حافظه. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه محقق ساخته ویژگی‌های جمعیت شناختی و آزمون شاخص توصیفی بازنشستگی^۲ (RDI) بود که این پرسشنامه‌ها توسط دو پرسشگر آموزش دیده برای آزمودنی خوانده شدند و سپس تکمیل گردیدند.

پرسشنامه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی: این پرسشنامه شامل خصوصیات فردی از قبیل سن، سن بازنشستگی، مدت بازنشستگی، جنسیت (زن و مرد)، وضعیت اقتصادی (خوب، متوسط، ضعیف)، وضعیت تأهل (مجرد، متأهل)، وضعیت اشتغال خود فرد و همسرش (شاغل، غیرشاغل)، تمایل به بازنشستگی (بلی، خیر) و احساس سودمندی (بلی، خیر) بود.

آزمون شاخص توصیفی بازنشستگی (RDI): این پرسشنامه جهت سنجش میزان رضایت از بازنشستگی به کار رفت. این پرسشنامه توسط اسمیت، کندال و هولین (۱۹۶۹) تهیه و توسعه یافته است و شامل ۴ قسمت است: فعالیت و کار دوران بازنشستگی، وضعیت مالی در دوران بازنشستگی، وضعیت سلامتی در دوران بازنشستگی و افرادی که با آنان تماس دارند. آزمودنی‌ها باید به هر یک از سوالات به صورت بلی یا خیر پاسخ گویند. این پرسشنامه از روی آزمون شاخص توصیفی شغل (JDI) job descriptive index و به موازات آن طراحی شده است. JDI شامل بخش‌های: (۱) کار (۲)، سرپرستی (۳) ترفیعات (۴) همکاران می‌باشد. البته در RDI به دلیل اینکه سلامتی برای بازنشستگان اهمیت دارد قسمت مربوط به وضعیت سلامتی اضافه شده است ولی قسمت ترفیعات و سرپرستی حذف گردیده است. نتایج عاملی (Factor Results) قسمت‌های مختلف RDI عبارتند از: فعالیت (۰/۳۳)، درآمد (۰/۶۶)، سلامت (۰/۸۶) و افراد (۰/۴۶) (۱۰).

اسمیت و همکاران (۱۹۶۹) پایایی شاخص توصیفی بازنشستگی را در مقایسه با مقیاس توصیفی شغل برای تمام زیرمقیاس‌ها بالا

تنگناها و دشواری‌های معیشتی بازنشستگان را در یک مطالعه پیمایشی مطالعه کرده و نتیجه گرفت که وضع بازنشستگان از لحاظ درآمد، اوقات فراغت، درمان، تغذیه و مسکن مناسب نیست (۱۱).

بازنشستگی زمان از دست دادن روابط نیز است، بازنشستگی تنها به معنای از دست دادن شغل بلکه به مفهوم از دست دادن تماس با دیگران در محل کار نیز می‌باشد. همچنین در جامعه‌ای که کار در آن دارای ارزش اساسی است، بازنشستگی اغلب به معنای از دست دادن منزلت است و نبود کارهای جاری که ممکن است زندگی یک فرد را برای مدتی حدود نیم قرن شکل داده باشد خلایی ایجاد می‌کند که پر کردن آن دشوار است (۷).

این تغییرات باعث ایجاد احساس تنهایی در بازنشستگی می‌شود و می‌تواند کیفیت زندگی و رضایت آنان از بازنشستگی را تحت تأثیر قرار دهند (۸).

درحالی که با افزایش روز افزون بازنشستگان، مشکلات آن‌ها نیز بیشتر می‌شود، هنوز مراقبت‌های بهداشتی و اجتماعی از این قشر در بسیاری از کشورها مسوولیت مهمی به حساب نمی‌آید. در حالی که آگاهی و شناخت نیازهای واقعی این قشر آسیب‌پذیر و عواملی که باعث افزایش کیفیت زندگی و رضایت آنان از بازنشستگی می‌شود برنامه‌ریزان را در جهت انجام مداخلات مؤثر یاری خواهد رساند.

در پژوهش حاضر، هدف بررسی رابطه بین ویژگی‌های جمعیت شناختی (سن، جنسیت، وضعیت اجتماعی-اقتصادی، وضعیت تاهل، وضعیت سلامتی، سن بازنشستگی، مدت بازنشستگی، اشتغال مجدد پس از بازنشستگی، اشتغال همسر، بازنشستگی همسر، تمایل به بازنشستگی و احساس سودمندی و رضایت از بازنشستگی در سالمندان بازنشسته‌ی مراجعه‌کننده به کانون بازنشستگان آموزش و پرورش شهر اهواز می‌باشد.

روش بررسی

این پژوهش از نوع طرح‌های همبستگی می‌باشد زیرا به دنبال به دست آوردن ارتباط ویژگی‌های جمعیت شناختی با رضایت از بازنشستگی افراد سالمندان است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه سالمندان بازنشسته کانون بازنشستگی آموزش و پرورش شهر اهواز می‌باشند که در سال ۱۳۸۸ به این کانون مراجعه کردند. نمونه این پژوهش شامل ۹۶ سالمند بازنشسته بالای ۶۰

روش تحلیل داده‌ها: آمار توصیفی که شامل فراوانی و درصد است و آمار تحلیلی از همبستگی ساده و رگرسیون به روش ورود مکرر استفاده می‌شود. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی: فراوانی و درصد متغیرهای جمعیت شناختی در جدول شماره ۱ قابل مشاهده است.

گزارش کرده‌اند (۰/۸۰)(۱۱). در این پژوهش، برای محاسبه پایایی این پرسشنامه از دو روش الفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد که به ترتیب برابر ۰/۸۸ و ۰/۷۰ می‌باشد و بیانگر پایایی قابل قبول این پرسشنامه است. به منظور تعیین اعتبار پرسشنامه نیز نمره کل پرسشنامه با نمره سوال ملاک همبسته گردید و مشخص شد که رابطه مثبت معنی داری بین آن‌ها وجود دارد (P=۰/۰۰۰۱ و r=۰/۵۶) و بیانگر برخورداری پرسشنامه یاد شده از اعتبار لازم می‌باشد.

جدول ۱- ویژگی‌های جمعیت شناختی اعضای کل نمونه

متغیرها	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۴۳
	مرد	۵۳
سن	۵۱-۶۰	۷
	۶۱-۷۰	۷۶
	۷۱ به بالا	۱۳
وضعیت اقتصادی	ضعیف	۲۴
	متوسط	۶۲
	خوب	۱۰
وضعیت سلامت	سالم	۳۲
	بیمار	۶۴
وضعیت اشتغال سالمند	شاغل	۱۸
	غیر شاغل	۷۸
وضعیت اشتغال همسر سالمند	شاغل	۵۶
	غیر شاغل	۴۰
تمایل به بازنشستگی	بلی	۵۰
	خیر	۴۶
احساس سودمندی	بلی	۸۳
	خیر	۱۴۳

اجتماعی، وضعیت سلامتی، اشتغال همسر و تمایل به بازنشستگی و رضایت از بازنشستگی کل سالمندان بازنشسته رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. به عبارت دیگر، بهبود وضعیت اقتصادی- اجتماعی، داشتن سلامت، داشتن شغل مجدد، داشتن همسر شاغل و تمایل به بازنشستگی سالمندان بازنشسته با افزایش رضایت از بازنشستگی آنان همراه شده است. بین جنسیت و رضایت از بازنشستگی سالمندان بازنشسته رابطه منفی معنی داری مشاهده گردید. به عبارت دیگر، مردان

بین ویژگی‌های جمعیت شناختی (سن، جنسیت، وضعیت اجتماعی- اقتصادی، وضعیت تاهل، وضعیت سلامتی، سن بازنشستگی، مدت بازنشستگی، اشتغال مجدد پس از بازنشستگی، اشتغال همسر، بازنشستگی همسر، تمایل به بازنشستگی، احساس سودمندی) و رضایت از بازنشستگی سالمندان بازنشسته رابطه وجود دارد. جدول ۲ ضرایب همبستگی بین ویژگی‌های جمعیت شناختی و رضایت از بازنشستگی را نشان می‌دهد. بین وضعیت اقتصادی-

ضرایب رگرسیون (β)												نسبت F	احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR	شاخص آماری
۱۲-احساس سودمندی	۱۱-تمایل به بازنشستگی	۱۰-بازنشستگی همسر	۹-اشتغال مجدد	۸-اشتغال مجدد	۷-بازنشستگی	۶-سن بازنشستگی	۵-وضعیت سلامتی	۴-وضعیت تاهل	۳-وضعیت اقتصادی-اجتماعی	۲-جنسیت	۱-سن					متغیر پیش بین
											$\beta=0/852$ $t=0/046$ $P=$					
									$\beta=0/54$ $t=5/79$ $P=0/0001$	$\beta=$ $t=-1/27$ $P=0/089$	$\beta=0/10$ $t=1/05$ $P=0/0001$	$F=13/41$ $P=0/0001$	0/33	0/58	۳-وضعیت اقتصادی-اجتماعی	
								$\beta=0/01$ $t=0/06$ $P=0/95$	$\beta=0/54$ $t=5/75$ $P=0/0001$	$\beta=$ $t=-1/71$ $P=0/091$	$\beta=0/10$ $t=1/05$ $P=0/0001$	$F=9/93$ $P=0/0001$	0/33	0/58	۴-وضعیت تاهل	
							$\beta=0/26$ $t=2/83$ $P=0/006$	$\beta=0/01$ $t=0/09$ $P=0/925$	$\beta=0/46$ $t=4/91$ $P=0/0001$	$\beta=$ $t=-2/06$ $P=0/042$	$\beta=0/10$ $t=1/04$ $P=0/0001$	$F=10/27$ $P=0/0001$	0/40	0/63	۵-وضعیت سلامتی	
						$\beta=-0/10$ $t=-1/07$ $P=0/286$	$\beta=0/26$ $t=2/83$ $P=0/006$	$\beta=0/01$ $t=0/09$ $P=0/925$	$\beta=0/47$ $t=4/91$ $P=0/0001$	$\beta=$ $t=-2/06$ $P=0/042$	$\beta=0/10$ $t=1/04$ $P=0/0001$	$F=8/76$ $P=0/0001$	0/41	0/64	۶-سن بازنشستگی	
					$\beta=-0/28$ $t=-0/71$ $P=0/091$	$\beta=-0/15$ $t=-1/53$ $P=0/145$	$\beta=0/28$ $t=3/12$ $P=0/003$	$\beta=0/01$ $t=0/11$ $P=0/907$	$\beta=0/45$ $t=5/07$ $P=0/0001$	$\beta=$ $t=-2/07$ $P=0/041$	$\beta=0/39$ $t=2/16$ $P=0/033$	$F=8/12$ $P=0/0001$	0/43	0/65	۷-مدت بازنشستگی	
				$\beta=0/14$ $t=1/48$ $P=0/143$	$\beta=-0/26$ $t=-0/56$ $P=0/121$	$\beta=-0/14$ $t=-1/47$ $P=0/145$	$\beta=0/25$ $t=2/75$ $P=0/007$	$\beta=0/01$ $t=0/01$ $P=0/995$	$\beta=0/45$ $t=4/80$ $P=0/0001$	$\beta=$ $t=-2/43$ $P=0/017$	$\beta=0/40$ $t=2/21$ $P=0/030$	$F=7/49$ $P=0/0001$	0/45	0/67	۸-اشتغال مجدد	
				$\beta=0/01$ $t=0/05$ $P=0/956$	$\beta=0/14$ $t=1/47$ $P=0/146$	$\beta=-0/26$ $t=-1/55$ $P=0/123$	$\beta=-0/14$ $t=-1/46$ $P=0/148$	$\beta=0/25$ $t=2/71$ $P=0/008$	$\beta=0/01$ $t=0/01$ $P=0/997$	$\beta=0/45$ $t=3/77$ $P=0/0001$	$\beta=$ $t=-2/18$ $P=0/032$	$\beta=0/40$ $t=2/18$ $P=0/032$	$F=6/57$ $P=0/0001$	0/45	0/67	۹-اشتغال همسر

ضرایب رگرسیون (β)												نسبت F	احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MIR	شاخص	
۱۲-احساس	سودمندی	۱۱-تمایل به	بازنشستگی	۱۰-بازنشستگی	همسر	۹-اشتغال همسر	۸-اشتغال مجدد	۷-مدت	بازنشستگی	۶-سن	بازنشستگی					وضعیت سلامتی	۴-وضعیت تاهل
				$\beta = -0.30$ $t = -2.11$ $P = 0.039$	$\beta = -0.27$ $t = -1.83$ $P = 0.072$	$\beta = 0.09$ $t = 0.89$ $P = 0.373$	$\beta = -0.30$ $t = -1.58$ $P = 0.120$	$\beta = -0.10$ $t = -0.85$ $P = 0.396$	$\beta = 0.42$ $t = 4.03$ $P = 0.0001$	$\beta = -0.10$ $t = -1.02$ $P = 0.308$	$\beta = 0.40$ $t = 3.82$ $P = 0.0001$	$\beta = -0.28$ $t = -2.30$ $P = 0.025$	$\beta = 0.25$ $t = 1.09$ $P = 0.278$	$F = 5.92$ $P = 0.0001$	0.52	0.72	۱۰-بازنشستگی همسر
		$\beta = 0.17$ $t = 1.76$ $P = 0.083$	$\beta = -0.27$ $t = -1.93$ $P = 0.058$	$\beta = -0.29$ $t = -1.98$ $P = 0.052$	$\beta = 0.09$ $t = 0.84$ $P = 0.404$	$\beta = -0.25$ $t = -1.34$ $P = 0.184$	$\beta = -0.08$ $t = -0.76$ $P = 0.451$	$\beta = 0.44$ $t = 4.26$ $P = 0.0001$	$\beta = -0.09$ $t = -0.94$ $P = 0.348$	$\beta = 0.40$ $t = 3.90$ $P = 0.0001$	$\beta = -0.24$ $t = -2.00$ $P = 0.050$	$\beta = 0.16$ $t = 0.69$ $P = 0.489$	$F = 5.88$ $P = 0.0001$	0.55	0.74	۱۱-تمایل به بازنشستگی	
$\beta = 0.13$ $t = 1.33$ $P = 0.187$	$\beta = 0.17$ $t = 1.71$ $P = 0.092$	$\beta = -0.29$ $t = -2.10$ $P = 0.040$	$\beta = -0.31$ $t = -2.12$ $P = 0.038$	$\beta = 0.05$ $t = 0.47$ $P = 0.640$	$\beta = -0.23$ $t = -1.24$ $P = 0.219$	$\beta = -0.11$ $t = -0.96$ $P = 0.337$	$\beta = 0.46$ $t = 4.47$ $P = 0.0001$	$\beta = -0.08$ $t = -0.73$ $P = 0.467$	$\beta = 0.40$ $t = 3.92$ $P = 0.0001$	$\beta = -0.24$ $t = -1.99$ $P = 0.051$	$\beta = 0.13$ $t = 0.58$ $P = 0.561$	$F = 5.62$ $P = 0.0001$	0.56	0.75	۱۲-احساس سودمندی		

جدول ۳ ضرایب همبستگی چندگانه ویژگی‌های جمعیت شناختی (سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت تاهل، وضعیت سلامتی، سن بازنشستگی، مدت بازنشستگی، اشتغال مجدد، اشتغال همسر، تمایل به بازنشستگی، احساس سودمندی) و رضایت از بازنشستگی سالمندان را نشان می‌دهد. طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چند متغیری برای ترکیب خطی متغیرهای سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت تاهل، وضعیت سلامتی، سن بازنشستگی، مدت بازنشستگی، اشتغال مجدد، اشتغال همسر، بازنشستگی همسر، تمایل به بازنشستگی و احساس سودمندی) با رضایت از بازنشستگی سالمندان بازنشسته برابر با $MR = 0.75$ و $RS = 0.56$ می‌باشد که در سطح $P = 0.001$ معنی‌دار می‌باشد. بنابراین فرضیه دوم تأیید می‌گردد. با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS) مشخص شده که ۵۶ درصد واریانس رضایت از بازنشستگی توسط متغیرهای پیش‌بین قابل تبیین می‌باشد. همچنین مشاهده می‌شود که از میان سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت تاهل، وضعیت سلامتی، سن بازنشستگی، مدت بازنشستگی، اشتغال مجدد، اشتغال همسر، بازنشستگی همسر، تمایل به بازنشستگی،

احساس سودمندی به عنوان متغیرهای پیش‌بین، متغیرهای وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت سلامتی و تمایل به بازنشستگی به ترتیب پیش‌بینی‌کننده برای رضایت از بازنشستگی سالمندان بازنشسته می‌باشند و بقیه ویژگی‌ها نقشی ایفا نمی‌کنند.

بحث

پژوهش حاضر رابطه ویژگی‌های جمعیت شناختی و رضایت از بازنشستگی را در سالمندان بازنشسته شهراهواز مورد بررسی قرار داد.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که وضعیت سلامتی با رضایت از بازنشستگی افراد سالمند همبستگی مثبت دارد. این یافته با نتایج مطالعه دونالد و پاتریک (PhilipDonald & Patrick) (۲۰۰۹) هماهنگ است؛ آنها طی مطالعه‌ای دریافتند که سالمندان بازنشسته‌ای که از وضعیت سلامت بهتری برخوردارند سطح رضایت بالاتری را از زندگی خود دارند (۱۱). در تبیین یافته حاضر می‌توان به این نکته اشاره داشت که با توجه به نقش سلامتی خصوصاً در دوران سالمندی، نحوه سازش و نگرش فرد نسبت به بازنشستگی در این دوران تحت تأثیر قرار می‌گیرد. لذا زمانی که فرد سالمند در دوران بازنشستگی از سلامت کافی

در مورد اشتغال به کار مجدد پس از بازنشستگی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین این متغیر و رضایت از بازنشستگی همبستگی مثبت معنی داری وجود دارد؛ این یافته با نتایج حاصل از مطالعه فرس (Fres) (۲۰۰۲) همخوان است، او دریافت افرادی که بعد از بازنشستگی شغل پیدا کردند نسبت به افرادی که بیکار مانده بودند افسردگی کمتر و رضایت بیشتری از بازنشستگی داشتند (۱۸). هادیان کاهش عزت نفس بازنشستگان آموزش و پرورش را یکی از تأثیرات بازنشستگی به شکل فعلی می‌داند و کار نیمه وقت را به عنوان راه‌حلی برای افزایش عزت نفس پیشنهاد کرده است (۱۹). تحقیق زمینه‌یابی دیگری در استرالیا نشان داد که بازنشستگانی که تشویق به ادامه اشتغال می‌شوند از سلامت روان بالاتر و رضایت بیشتری از بازنشستگی برخوردارند (۲۰). این یافته نشان می‌دهد که آزمودنی‌ها هنوز در خود تمایل و توانایی کارکردن را احساس می‌نمایند. اشتغال مجدد باعث ایجاد احساس ارزشمندی در آنان می‌شود و همچنین فرصت‌هایی برای برقراری روابط اجتماعی با دیگران خواهند داشت. اشتغال مجدد همچنین باعث افزایش درآمد فرد می‌گردد. این نتیجه با نتایج به دست آمده از مطالعه سینر و همکاران (۲۰۰۶)، ناهمخوان است. آن‌ها طی مطالعه‌ای دریافتند افرادی که در بازنشستگی به استراحت و فعالیت‌های مربوط به اوقات فراغت می‌پردازند، رضایت بیشتری از زندگی دارند (۱۲). در مورد نتایج ناهمخوان نیز می‌توان به تفاوت جوامع در زمینه توجه به بازنشستگی و خصوصاً بازنشستگی افراد سالمند اشاره داشت.

در مورد رابطه بین احساس سودمندی و رضایت از بازنشستگی افراد سالمند، نتایج این مطالعه با مطالعات دونالد و روی (۲۰۰۹) و سینر و همکاران (۲۰۰۷) همخوانی دارد. آن‌ها بین احساس سودمندی و رضایت از بازنشستگی افراد سالمند همبستگی مثبت معنی‌داری را یافتند (۱۱ و ۱۲). در این رابطه می‌توان به این نکته اشاره داشت که احساس سودمندی و مؤثر بودن در فرد سالمند در دوران پس از بازنشستگی یک عامل مؤثر در احساس رضایت است. فرد سالمند پس از گذراندن دوران تلاش و فعالیت‌های شغلی به ارزیابی گذشته می‌پردازد که اگر او در این مرحله به نگرشی مثبت نسبت به عملکرد خود داشته باشد و احساس سودمندی را در خود پرورش داده باشد لزوماً رضایت بیشتری خواهد داشت.

برخوردار باشد از رضایت بالاتری نسبت به بازنشستگی برخوردار خواهد بود چون خودش را قادر به انجام فعالیت‌های دیگری غیر از شغل سابق‌اش می‌داند.

یافته‌های حاصل از این مطالعه همچنین نشان می‌دهد که بین داشتن وضع مالی مناسب و رضایت از بازنشستگی سالمندان همبستگی مثبت وجود دارد. این نتیجه با نتایج حاصل از مطالعه سینر، تیرزایگل و کربلوت (Sener, Terzioglu, & Karabulut) (۲۰۰۷) مطابقت دارد (۱۲). اما سوبس و هیران (Subas & Hayran) (۲۰۰۵)، طی مطالعه‌ای دریافتند که بین داشتن درآمد منظم و رضایت از زندگی ارتباطی وجود ندارد (۱۳). کانرد-گلاس و جولی (Conrad-Glass & Jolly) (۱۹۹۷) نیز هیچ ارتباطی بین سلامت، درآمد و رضایت از زندگی در مردان بازنشسته نیافتند (۱۴). در تبیین یافته مذکور می‌توان بیان داشت که افراد سالمند یا توجه به وضعیت دوران سالمندی و محدودیت‌ها و شرایط این مرحله از رشد، داشتن وضع مالی مناسب را به عنوان عاملی برای گذران بهتر و راحت‌تر این مرحله می‌دانند. البته در زمینه نتایج ناهماهنگ در مورد این یافته می‌توان به نقش عواملی غیر از وضعیت مالی فرد سالمند (مانند حمایت اجتماعی، روابط بین فردی و ...) بر میزان رضایتش از بازنشستگی اشاره داشت.

از دیگر نتایج این مطالعه این است که بین سن بازنشستگی و رضایت از بازنشستگی همبستگی منفی وجود دارد؛ که این نتیجه با مطالعه پالم، فیلنباوم و جرج (Palmore, Fillenbaum, & George) (۱۹۸۴) ناهمخوان است. آن‌ها طی مطالعه‌ای دریافتند که افرادی که زودتر بازنشسته می‌شوند در مقایسه با افرادی که در سنین بالاتری بازنشسته می‌شوند؛ مشکلات بیشتری در رابطه با سلامت روبرو هستند (۱۱). اما نتایج مطالعات دیگری که توسط مک‌گلدریک و کوپر (McGoldrick & Cooper) (۱۹۹۴) و ویلیامسون، رینهاردت و بلانک (Williamson, Rinehardt & Blank) (۱۹۹۲) انجام گرفت مطابق با نتایج پژوهش حاضر است. آن‌ها رضایت بیشتری را در افرادی که در سنین پایین‌تری بازنشسته می‌شدند دریافتند (۱۶ و ۱۷). در توضیح این یافته می‌توان گفت که بازنشستگان مورد مطالعه حاضر ترجیح می‌دهند زودتر بازنشسته شوند؛ آن‌ها می‌خواهند تا پیش از کار افتادگی بازنشسته شوند تا بهتر بتوانند مجدداً شغلی بیابند. و همچنین توضیح این مطلب می‌تواند به تفاوت‌های فرهنگی و همچنین تفاوت‌های موجود در جوامع غربی و شرقی اشاره داشت.

۲- به دلیل انتخاب نمونه در دسترس، نمونه معرف جامعه نمی‌باشد، لذا یکی از پیشنهادات این پژوهش این است که انتخاب نمونه به روش تصادفی صورت بگیرد تا سالمندانی که توانایی رفتن به کانون‌های بازنشستگی را ندارند و در خانه نگهداری می‌شوند نیز امکان مشارکت در تحقیق را داشته باشند.

۳- با توجه به اهمیت دوران سالمندی و بازنشستگی و نحوه برخورد سالمندان با مسئله بازنشستگی پیشنهاد می‌شود کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی در جهت آگاه‌سازی سالمندان نسبت به این مرحله مهم از زندگی و نحوه برخورد صحیح با آن، از سوی مسئولان و متخصصان حوزه بهداشت روانی تشکیل گردد.

نتیجه‌گیری

با توجه به افزایش تعداد سالمندان در کشورهای در حال توسعه و از جمله کشورمان لزوم برنامه‌ریزی‌های سازمان‌یافته از سوی مسئولان و فعالان در حوزه سالمندی بیشتر نمایان می‌شود. نتایج پژوهش حاضر به طور کلی نشان می‌دهد که نیاز به درآمد و توجه به مسایل مالی سالمندان بازنشسته و همچنین مسئله اشتغال مجدد سالمندان پس از بازنشستگی مسائل کلیدی در زمینه بهداشت و سلامت سالمندان بازنشسته است که لازم است مورد توجه جدی سیاست‌گذاران و مسئولان باشد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب تشکر خود را از مسئولین محترم کانون بازنشستگان شهرستان اهواز که در انجام این مطالعه همکاری داشتند را اعلام می‌نمایند.

شرکت کنندگان در این پژوهش همچنین نشان دادند که مایلند همسرانشان شاغل بمانند و بازنشستگی همسران رضایت آن‌ها را کم می‌کند. این نتیجه را می‌توان به این صورت تبیین کرد که بازنشستگان این مطالعه مایلند همسرانشان بازنشسته نشوند زیرا وقتی آن‌ها شاغلند درآمد بیشتری به خانه می‌آورند. این نتیجه با یافته‌های به دست آمده از مطالعه چلمرز و میلان (Chalmers & Milan) (۲۰۰۵) مطابقت ندارد؛ آن‌ها طی مطالعه‌ای دریافتند که الگوی «مرد بازنشسته/ زن شاغل» به دلیل توقعات جنسیتی که طی آن مردان مخارج زندگی را تامین می‌کنند و نان‌آور هستند اما زنان از خانه مراقبت می‌کنند و به کارهای منزل می‌پردازند، با رضایت کمتری همراه است (۲۱).

محدودیت‌ها: این پژوهش روی جامعه بازنشستگان سالمند مراجعه‌کننده به کانون بازنشستگان صورت گرفته است، بنابراین در تعمیم نتایج به افراد دیگر باید دقت کافی مبذول شود. محدودیت دیگر این که روش نمونه‌گیری در دسترس باعث شد که فقط سالمندانی که توانایی رفتن به کانون بازنشستگی را داشتند امکان شرکت در این مطالعه را داشته باشند و احتمالاً این افراد از نظر متغیرهای جمعیت‌شناختی و سلامت روان با سالمندانی که در خانه نگهداری می‌شوند، متفاوت هستند.

پیشنهادات:

۱- با توجه به این که حجم نمونه در این مطالعه کم بود پیشنهاد می‌شود برای انجام تحقیقات دقیق‌تر در آینده از حجم نمونه بیشتر استفاده شود.

REFERENCES

منابع

1. Kianpoor Ghahfarokhy F, Zandian KH. Evaluation of health position in retired Ahvaziain residents. *Medical Journal* 2010;9(5): 427-434.
2. Aging and life course [internet]. 2008. Available From: <http://www.who.int/ageing/en/>.
3. Momeni KH, Karimi H. Public health nursing of the elderly resident and non resident house. *Salmand Iranian Journal of Aging* 2010;5(17): 23-29.
4. Evans LK, Strumpf NE. Tying down the Elderly. A review of the literature on physical restraint. *J Am Geriatr Soc.* 1989;37(1): 65-74.
5. Abedi H, Mohamadi M, Paknegad F. Life status after retirement in Esfahan. *Journal of Mashhad University of Medical Sciences* 2000;8-16.
6. Kart GS. *The social realities of aging*. Boston: Massi Allyn and Bacon;1985.
7. Musaei M. Social and emotional effects of retirement in faculty members; studied at Tehran University. *Journal of Humanities lecturer* 2004;157-179.
8. Alavi mohassel SH. Survey of bottlenecks and difficulties of living retirements. *Proceedings of First National Conference on state pensioners*, sureh Publications. 2000; 42.
9. Taghavi N. the elderly in society. *Journal of Population* 1995; 11 and 12: 37.
10. Kianpour Ghahfarokhy F, Haghighi J, Shokrkon H, Najarian B. The relationship between the first seven phase of Ericsson psychosocial development theory and its step eight - perfection versus frustration - in Ahvaz elder lies. *Journal of Educational Sciences and Psychology* 2007;1(3): 17-52.
11. Smith PC, Kendall LM, Hulin CL. *The measurement of satisfaction in work and retirement: A strategy for the study of attitudes*. Chicago: Rand-McNally;1969.
12. St John PD, Mntgomery PR. Marital status, Partner satisfaction, and depressive symptoms in older men and women. *Journal of Psychiatry* 2009;54(7): 487-492.
13. Sener A, Terzioglu, RG, Karabulut E. Life satisfaction and leisure activities during men's retirement: A Turkish sample. *Aging& Mental Health* 2007;11(1): 30-39.
14. Subas F, Hayran O. Evaluation of life satisfaction index of the elder people living in nursing homes. *Archives of Gerontology and Geriatrics* 2005;41(1): 23-29.
15. Glass J, Conrad Jr, Jolly GR. Satisfaction in later life among women 60 or over. *Journal of Educational Gerontology* 1997; 23(4): 297-314.
16. Palmore EB, Fillenbaum GG, George LK. Consequences of retirement. *Journal of Gerontology* 1984;39(1): 109-116.
17. Mc Goldrick AE, Cooper CL. Health and ageing as factors in the retirement experience *European Work and Organizational Psychologist* 1994;4(1): 1-20.
18. Williamson R, Rinehardt A, Blank T. *Early retirement: promiss a pitfalls*. NewYork: Plenum Books; 1992.
19. Fres M. Alleviating depression in the unemployed: Adequate financial support, hope and early retirement. *Social Science and Medicine* 2002; 25(2): 213-215.
20. Hadian N. Survey of self-esteem Evaluation of Education retirees. *Proceedings of National Conference of retirees, Shahid rajaei Festival*, print 1,2000.
21. Chalmers L, Milan A. Marital satisfaction during the retirement years. *Journal of statistic Canada* 2005; 76: 14-17.
22. Mohagheghee K, Sajjadi SH, Zare H, Byglaryan E. Survey of elderly pensioner Health needs in state retirement and social security organization. *Salmand Iranian Journal of Ageing* 2007, 3(7): 8-15.